

Samorząd zawodowy inżynierów budownictwa: cel powołania, rola i zadania w sektorze budownictwa

1. Powstanie samorządów zawodowych zawodów zaufania publicznego

Samorządy zawodowe mają długą tradycję, ponieważ ich historia sięga już czasów I Rzeczypospolitej, kiedy powstawały pierwsze samorządy zawodowe. Obecnie samorządy zawodowe powoływane są na mocy art. 17 ust. 1 Konstytucji RP, zgodnie z którym w drodze ustawy można tworzyć samorządy zawodowe, reprezentujące osoby wykonujące zawody zaufania publicznego i sprawujące pieczę nad należytym wykonywaniem tych zawodów w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony.

Wprowadzenie do przepisów Konstytucji RP w 1997 r. pojęcia „zawodu zaufania publicznego” przyczyniło się do prawnego umocowania istnienia samorządów zawodowych zawodów zaufania publicznego oraz potwierdziło, że samorząd zawodowy stanowi nieodzowny element zdecentralizowanej administracji publicznej. W ten sposób nastąpiło też bardzo silne umocowanie samorządów zawodowych, ponieważ poza organami władzy ustawodawczej, wykonawczej, sądowniczej oraz samorządów terytorialnych niewiele instytucji wywodzi swoje istnienie z najwyższego aktu prawnego obowiązującego w Rzeczypospolitej Polskiej, jakim jest Konstytucja RP.

Uzasadnieniem powoływania samorządów zawodowych zawodów zaufania publicznego jest obowiązująca w Rzeczypospolitej Polskiej zasada decentralizacji władzy publicznej, rozumiana jako ustawowe przeniesienie zadań publicznych na samodzielnie prawne podmioty, nie należące do scentralizowanej administracji rządowej. Uznaje się też, że samorząd zawodowy zbliża obywatela do państwa, organy samorządowe skracają proces decyzyjny, a zadania publiczne zlecone im przez państwo realizują szybciej i oszczędniej, niż czynią to organy administracji rządowej.

2. Powstanie samorządu inżynierów budownictwa

Przepis art. 17 ust. 1 Konstytucji RP jest również podstawą powstania samorządu zawodowego inżynierów budownictwa, który działa w oparciu o przepisy ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa (Dz. U. z 2016 r., poz. 1725) oraz regulaminy wewnętrzne.

Polska Izba Inżynierów Budownictwa, jako samorząd zawodowy rozpoczęła swoją działalność w dniu 27 września 2002 r., kiedy odbył się pierwszy Krajowy Zjazd Polskiej Izby Inżynierów Budownictwa, na którym uchwalono m.in. Statut PIIB, zasady gospodarki finansowej oraz wytyczne do działania PIIB na pierwszą kadencję.

Samorząd zawodowy inżynierów budownictwa, obok samorządu architektów, jest jednym z najmłodszych samorządów zawodowych. Zawód inżyniera budownictwa ma jednak długoletnie tradycje, które sięgają 1928 r., kiedy przepisami rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli ustawodawca wprowadził obowiązek uzyskiwania uprawnień budowlanych warunkujących możliwość projektowania oraz kierowania robotami budowlanymi.

Istotną rolę przy tworzeniu samorządu inżynierów budownictwa odegrały stowarzyszenia naukowo-techniczne, które stwierdziły, iż nadszedł czas powołania jednego samorządu

zawodowego reprezentującego ich interesy w szerszym zakresie, niż może zrobić to dobrowolne stowarzyszenie.

Istotą samorządu zawodowego jest samodzielność w zakresie organizacji i określenia warunków wykonywania zawodu oraz kontroli nad należyтым wykonywaniem zawodu, łącznie z odebraniem prawa jego wykonywania. Niezależność samorządu zawodowego została zagwarantowana w przepisach ustawy o samorządach zawodowych, która stanowi, iż samorząd zawodowy inżynierów budownictwa jest niezależny w wykonywaniu swoich zadań oraz podlega tylko przepisom prawa. Samodzielność ta nie ma oczywiście charakteru absolutnego, a jej granice wyznacza Konstytucja RP nakazując samorządom działanie „w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony” oraz ustawa o samorządach zawodowych, która określa zadania samorządu zawodowego.

Struktura samorządu zawodowego inżynierów budownictwa jest dwustopniowa i obejmuje Krajową Izbę Inżynierów Budownictwa (która przyjęła nazwę Polska Izba Inżynierów Budownictwa z siedzibą w Warszawie oraz 16 okręgowych izb inżynierów budownictwa, których obszar działalności odzwierciedla podział administracyjny kraju.

Organy okręgowych izb i krajowych są analogiczne i obejmują: zjazd izby, radę izby, komisję rewizyjną, komisję kwalifikacyjną, sąd dyscyplinarny oraz rzecznika odpowiedzialności zawodowej. Kadencja tych organów wynosi 4 lata.

Samorząd zawodowy inżynierów budownictwa tworzą członkowie zrzeszeni w izbie inżynierów budownictwa wykonujący samodzielne funkcje techniczne w budownictwie, czyli osoby legitymujące się decyzją o nadaniu uprawnień budowlanych lub stwierdzeniem przygotowania zawodowego do wykonywania samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie, które wydawane były w latach 1975-1994.

Samorząd zawodowy inżynierów budownictwa jest licznym samorządem zawodowym ponieważ na koniec grudnia 2018 r. liczba członków wynosiła: 117 222.

3. Problem w zakresie definiowania pojęcia „zawód zaufania publicznego”

Mimo, iż przepis art. 17 ust. 1 Konstytucji RP posługuje się terminem „zawód zaufania publicznego”, polski system prawa nie doczekał się prawnej definicji tego pojęcia. Pojęcie to definiowane jest w orzecznictwie, które orzeka w konkretnym przypadku, czy dany zawód jest zawodem zaufania publicznego. Dodatkowo w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego (por. np. wyrok TK z dnia 24.03.2015 r., sygn. akt K 19/14) wskazuje się cechy zawodu zaufania publicznego wskazując na:

- 1) znaczenie danego zawodu w społeczeństwie,
- 2) udzielanie świadczeń istotnych dla obywateli,
- 3) staranność i dbałość przedstawicieli zawodów o interesy osób korzystających z ich usług,
- 4) wymaganie szczególnych kwalifikacji do wykonywania zawodu,
- 5) pozyskiwanie informacji osobistych i dotyczących życia prywatnego odbiorców usług,
- 6) względną samodzielność wykonywania zawodu.

Dodatkowo uważa się, że zawodem zaufania publicznego jest zawód posiadający samorząd zawodowy.

Biorąc powyższe pod uwagę należy podkreślić, że zawód inżyniera budownictwa jest zawodem zaufania publicznego, co wiąże się nie tylko z uznaniem, lecz także z dużą odpowiedzialnością.

4. Zadania samorządu zawodowego inżynierów budownictwa

Przepis art. 17 ust. 1 Konstytucji RP wskazuje na dwoistość zadań realizowanych przez samorządy zawodowe:

- 1) zadania nie mające charakteru zadań publicznych – tj. reprezentowanie osób wykonujących dany zawód zaufania publicznego,
- 2) zadania z zakresu administracji publicznej – tj. sprawowanie pieczy nad należyтым wykonywaniem zawodu w granicach interesu publicznego i dla jego ochrony.

Z pieczę, o której mowa powyżej, wiąże się obowiązkowe członkostwo w Izbie samorządu zawodowego, które jest obligacyjne i wynika z mocy prawa.

Zadania samorządu zawodowego inżynierów budownictwa, można również podzielić na dwie grupy:

- 1) Zadania na rzecz członków:
 - reprezentowanie i ochrona interesów zawodowych członków,
 - współdziałanie w doskonaleniu kwalifikacji członków,
 - organizowanie i prowadzenie:
 - instytucji samopomocowych,
 - innych form pomocy materialnej członkom samorządów zawodowych.
- 2) Zadania z zakresu administracji publicznej
 - sprawowanie nadzoru nad należyтым i sumiennym wykonywaniem zawodu przez członków,
 - ustalanie zasad etyki zawodowej i nadzór nad jej przestrzeganiem,
 - nadawanie i pozbawianie uprawnień do wykonywania zawodu,
 - współdziałanie z organami administracji rządowej, organami samorządu terytorialnego oraz innymi samorządami zawodowymi i stowarzyszeniami zawodowymi,
 - prowadzenie postępowań w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej członków samorządu zawodowego,
 - opiniowanie projektów aktów normatywnych z zakresu działania samorządu zawodowego,
 - prowadzenie list członków samorządów zawodowych.

5. Znaczenie samorządu zawodowego dla członka Izby

Z członkostwem w samorządzie zawodowym wiążą się pewne uprawnienia i obowiązki. Przykładowe uprawnienia członka samorządu zawodowego to:

- bierne i czynne prawo wyborcze do organów samorządu zawodowego,
- pomoc w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych,
- pomoc w zakresie zapewnienia właściwych warunków wykonywania zawodu,
- korzystanie z ochrony i pomocy prawnej izby,
- korzystanie z działalności samopomocowej, której zakres regulują właściwe izby.

Przykładowe obowiązki członka samorządu zawodowego to:

- podnoszenie kwalifikacji zawodowych,
- przestrzeganie przy wykonywaniu czynności zawodowych obowiązujących przepisów,
- przestrzeganie zasad etyki zawodowej,
- stosowanie się do uchwał organów Izby,

- regularnie opłacanie składek członkowskich,
- posiadanie ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody, które mogą wyniknąć w związku z wykonywaniem zawodu.

O podejmowanych działaniach Izba samorządu zawodowego informuje członków poprzez czasopismo „Inżynier Budownictwa”, które jest ogólnokrajowym miesięcznikiem wydawanym w formie tradycyjnej (papierowej) oraz dostępne jest w wersji internetowej, i które dociera bezpłatnie do każdego członka Izby. Merytoryczna zawartość czasopisma obejmuje informacje na temat działań podejmowanych przez PIIB oraz wydarzeń i posiedzeń PIIB oraz jej organów, artykuły branżowe i prawne, odpowiedzi na pytania czytelników, kalendarium przepisów prawnych, a także język angielski dla inżyniera.

Jednocześnie wszystkie niezbędne informacje znajdują się na stronie internetowej PIIB, na której publikowane są aktualności, statut i inne dokumenty wewnętrzne Izby, składy osobowe organów i ich regulaminy, uchwały organów Izby, akty prawne przydatne dla członków Izby, lista członków oraz osób świadczących usługi transgraniczne, a także niezbędne informacje na temat ubezpieczenia. Na stronie internetowej dostępny jest również Portal PIIB, który jest dostępny wyłącznie po zalogowaniu dla członków Izby. W portalu tym dostępne są zaświadczenia o członkostwie w Izbie, szkolenia e-learningowe, biblioteka norm, Serwis Bistyp, Serwis budowlany, Serwis Prawo ochrony środowiska oraz Serwis BHP.

Członkostwo w samorządzie zawodowym niesie ze sobą istotne korzyści, które przejawiają się m.in. w dofinansowaniu do szkoleń i konferencji, w bezpłatnym dostępie do norm i programów fachowych oraz specjalistycznych szkoleń, a także w preferencyjnych warunkach obowiązkowego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej i pomocy merytorycznej oraz prawnej. Bardzo ważną zaletą jest również dodatkowy zakres ubezpieczenia OC członków samorządu zawodowego inżynierów budownictwa, który obejmuje wykonywanie projektów wykonawczych i techniczno-budowlanych, wykonywanie funkcji rzeczoznawcy budowlanego, OC w życiu prywatnym oraz koszty ochrony prawnej.

6. Znaczenie samorządu zawodowego w społeczeństwie i w sektorze budownictwa

Rola samorządów zawodowych dla społeczeństwa jest znacząca, ponieważ samorzady te działają w interesie publicznym, świadczą pomoc w sprawach istotnych dla obywateli, chronią interesy obywateli, dbają o jakość wykonywanego zawodu oraz o etykę członków samorządów zawodowych.

Budownictwo ma również bardzo istotne znaczenie dla gospodarki, będąc „kołem zamachowym gospodarki”, przez co powinno stanowić jeden z najistotniejszych jej elementów. Szczególnie ważny jest wkład w budowanie innowacyjnej gospodarki, opartej na specjalistycznej wiedzy.

Realizowane inwestycje budowlane sprzyjają też rozwojowi gospodarczemu, służą powstawaniu nowych miejsc pracy, generują wysokie dochody, wymagają zaangażowania specyficznego, wysokiego kapitału intelektualnego. Dlatego też usługi te uznawane są za jeden z istotniejszych sektorów gospodarki.

W tym zakresie, również istotną rolę pełni Polska Izba Inżynierów Budownictwa, która wpływa na kształt przepisów w zakresie procesu inwestycyjnego - Prawa budowlanego oraz regulujących sprawy wykonywania zawodu inżyniera, dbając o podniesienie rangi zawodu inżyniera budownictwa oraz czuwając nad jakością usług w budownictwie i poprawą warunków wykonywania zawodu.

Wobec powyższego, w interesie Rzeczypospolitej Polskiej, jako demokratycznego państwa prawa leży wzmocnienie samorządności, co powinno nastąpić poprzez wspieranie

rozwoju i umacnianie samorządów zawodowych, jako istotnego elementu społeczeństwa obywatelskiego.

dr hab. Joanna Smarż
Polska Izba Inżynierów Budownictwa